

Qarabağ “Böyük qayıdış”a hazırlaşır

Qarabağ işğal altında olduğu dövrdə bu bölgədə maddi mədəniyyət abidələrimiz erməni vandalizminin qurbanı olub. Düşmən bütün yaşayış məntəqələrimizi yer üzündən silib, infrastrukturunu dağıdıb, müqəddəs məkanları təhqir edib. Bu ərazilərdə bərpa-quruculuq işləri aparan italyalı mütəxəssis, “Uni Construction” şirkətinin təsisçisi Luici Skrintsinin vurğuladığı kimi “böyük bağ”, “rahat məkan, yaşillıqla zəngin” mənalarnı daşıyan Qarabağda işğalçı tərəfindən 30 il ərzində mövcud bağ, yaşillıq sahələri tamamilə sıradan çıxarılıb.

Bu gün Qarabağın dirçəlməsi, qaynar həyata qayıtması üçün çox böyük layihələr sürətlə gerçəkləşdirilir. “Böyük qayıdış”ın tezliklə başlanmasına ciddi hazırlıq işləri görülür. Prezident İlham Əliyevin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətində müraciətində bu barədə deyilir: “Azad edilmiş torpaqlarda 2021-ci il geniş quruculuq-bərpa işlərinə start verildi. Deyə bilərəm ki, dünya müharibələrinin tarixində müharibələrdən sonra bu sürətlə heç bir yerdə quruculuq-bərpa işləri aparılmayıb. Bu işlər haqqında Azərbaycan vətəndaşları müntəzəm olaraq məlumatlandırılır. Əgər mən bu haqda danışmağa başlasam, yəqin ki, bir neçə saat vaxt lazım olacaq, hər şey göz qabağındadır. Bizim əsas vəzifəmiz keçmiş köçkünləri tezliklə dedə-baba torpaqlarına qaytarmaqdır və biz buna nail olacağıq”.

Dövlətimizin başçısı daha sonra ölkədə regional inkişaf proqramının uğurla icra olunduğunu, 2021-ci ildə bölgələrə 47 səfər etdiyini, bunun 32-sinin düşməndən təmizlənən torpaqlarda həyata keçirildiyini, o cümlədən, tək-cə Şuşa şəhərinə 7 dəfə getdiyini bildirib: “Biz Şuşada böyük quruculuq işlərinə start verdik və azad edilmiş torpaqlar arasında təbii olaraq ən genişmiqyaslı bərpa işləri Şuşa şəhərində aparılır. Eyni zamanda, digər şəhər və kəndlərdə çox genişmiqyaslı işlər aparılır və aparılacaq”.

Yeri gəlmişkən, Azərbaycan Prezidentinin müvafiq sərəncamı ilə 2022-ci ilin “Şuşa İli” elan edilməsi Şuşanın Azərbaycan xalqı üçün tarixi əhəmiyyətini, yüksək mədəni, mənəvi dəyərini bütün dünyaya nümayiş etdirməklə bərabər, həm də bu qədim mədəniyyət paytaxtımızın daha sürətlə bərpasını, şəhərə “Böyük qayıdış”ın reallaşmasını şərtləndirmək məqsədi daşıyır. Sərəncamda Şuşa zəfərindən dərhal sonra şəhərdə infrastrukturun qurulması ilə yanaşı, tarix və mədəniyyət abidələrinin bərpasına başlanıldığı, quruculuq işlərinin təşkilində çevikliyin, səmərəliliyin təmin olunması üçün burada dövlət idarəetməsinə böyük diqqət yetirildiyi, Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsinin yaradıldığı deyilir.

Qısa müddət ərzində Şuşanın əsl tarixi simasının bərpası yönündə genişmiqyaslı işlər görülüb. Şəhərin Baş planının hazırlanması, qüdrətli şair Molla Pənah Vaqifin büstünün, muzey-məqbərə kompleksinin öz ilkin görkəminə qaytarılması, Bülbülün ev-muzeyinin və Üzeyir Hacıbəylinin heykəlinin açılışları, habelə buradakı tarixi, dini və memarlıq abidələrinin bərpası prosesi ölkəmizin mədəniyyət paytaxtındakı kompleks işlərin tərkib hissəsi kimi diqqət çəkib. Bütün bunlarla yanaşı, Cıdır düzündə “Xarıbülbül” musiqi festivalının və Vaqifin möhtəşəm məqbərəsi önündə Vaqif Poeziya Günlərinin təşkilatına başlanı-

lıb. Bu istiqamətdə Heydər Əliyev Fondu səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. Fondun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın göstərişi ilə Şuşada, eləcə də regionda icrasına başlanılan layihələrə yerli mütəxəssislərlə yanaşı, xarici ekspertlər də cəlb edilir.

Heydər Əliyev Fondu tərəfindən aparılan bərpa işləri dini mənsəbiyyətindən asılı olmayaraq bütün abidələri əhatə edir. Abidələrin yenidən qurulması zamanı onların ilkin, yəni autentik simasının pozulmaması prinsipi əsas götürülür. Bununla bağlı beynəlxalq təcrübə öyrənilir və abidələrin bərpası, konservasiyası və yenidən qurulması üzrə işlərdə mütərəqqi üsullar tətbiq edilir.

Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğunun mühafizə zonasının sərhədləri təsdiq edilmişdir. Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi Prezident yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin (“ASAN Xidmət”) “Mərkəzləşdirilmiş elektron sənəd dövriyyəsi” (MESD) proqramının tətbiqinə başlayıb.

Ötən bir il ərzində işğaldan azad olunan torpaqlarda genişləndirilən bərpa-quruculuq işləri tək-cə Şuşa şəhərində deyil, həm də bütün Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə aparılıb. Ağdamda Qarabağ iqtisadi rayonuna daxil olan işğaldan azad edilən ərazilərdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Xüsusi Nümayəndəliyinin Qərargahı istifadəyə verilib. Qərargah ən son “ağıllı” texnologiyalar əsasında tikilib. Ümumilikdə 1 hektar sahəni əhatə edən müvəqqəti qərargahın ərazisi “Camp” və “İnzibati ərazi” olaraq ikiye ayrılıb və inşası əsasən yaşayış, iaşə, inzibati, sağlamlıq, “smart camp” idarəetmə sistemi, alternativ enerji sahələri kimi 6 komponent üzrə həyata keçirilib.

Abadlıq-quruculuq layihələri Şərqi Zəngəzurdə da sürətlə icra edilir. Burada,

ilk növbədə, infrastruktur işlərinə, yol-nəqliyyat tədbirlərinə xüsusi önəm verilir. Bu isə “Böyük qayıdış”ı şərtləndirən ən mühüm amillərdən biridir

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri ərazi bütövlüyümüzü bərpa etdikdən dərhal sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərdə bir sıra mühüm infrastruktur layihələrinin icrasına başlanılıb. Belə layihələrdən biri Horadiz–Ağbənd dəmir yolu xəttinin yenidən qurulmasıdır.

Ölkəmiz üçün həm strateji, həm də iqtisadi əhəmiyyətə malik Horadiz–Ağbənd dəmir yolu xətti Zəngəzur dəhlizinin tərkib hissəsidir. Layihənin icrası nəticəsində Azərbaycanın əsas hissəsinin Naxçıvan Muxtar Respublikası və Türkiyə ilə birbaşa nəqliyyat əlaqələri yaranacaq, ölkəmizin geoiqtisadi əhəmiyyəti daha

da artacaq. Dəmir yolu işğaldan azad edilən torpaqlara həm vətəndaşların gediş-gəlişi, həm də yüklərin daşınması üçün böyük əhəmiyyətə malik olacaq. Ən əsası, türk dünyası uzun illərdən sonra yenidən Zəngəzur dəhlizi vasitəsi ilə birləşəcək. Zəngəzur dəhlizinin açılması bölgənin və eləcə də türkdilli ölkələrin iqtisadiyyatına da öz müsbət təsirini göstərəcək, Şərqi-Qərbi və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin əhəmiyyətini daha da artıracaq.

Horadiz–Ağbənd dəmir yolu xətti 1993-cü ildə Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən torpaqlarımızın işğal edilməsindən sonra dağıdılaraq, fəaliyyətini dayandırmışdı. İyirmi yeddi ildir ki, qatarların son dayanacağı Füzuli rayonunun Horadiz stansiyasıdır. Lakin düşmən üzərində qazandığımız qələbə ilə bu yol Horadizdən başlayaraq Zəngilan rayonunun Ağbənd qəsəbəsində

uzanan dəmir yolu xətti yenidən tikilir.

Prezident İlham Əliyev tərəfindən 2021-ci il fevralın 14-də təməli qoyulan Horadiz–Ağbənd dəmir yolu xəttinin ox üzrə uzunluğu 110,4 kilometrə bərabərdir. Bixətli dəmir yolu 8 stansiyadan ibarət olacaq, həmçinin layihə çərçivəsində, ümumilikdə, 300-dən artıq sünü mühəndis qurğusunun tikintisi planlaşdırılır. Horadiz stansiyası ilə yanaşı, digər yeddi stansiya – Mərcanlı, Mahmudlu, Soltanlı, Qumlaq, Mincivan, Bartaz və Ağbənd stansiyaları tamamilə yenidən tikiləcək.

Dəmir yolu xətti bütövlükdə dron vasitəsilə topoqrafik plana alınmış, konseptual planı hazırlanıb. Hazırda minalardan təmizlənmiş 40 kilometrlik hissədə torpaq yatağının hazırlanması, həmçinin sünü qurğuların tikintisi həyata keçirilir. Artıq 21 kilometrlik hissədə torpaq yatağı

avtomobil yolunun Xudafərin su anbarı yaxınlığından keçən hissəsindən götürən Xudafərin–Qubadlı–Laçın avtomobil yolunun uzunluğu 56,4 kilometr təşkil edir. Sözügedən yolun Xanlıq yaşayış məntəqəsindən ayrılaraq Qubadlı şəhərinə qədər uzanan 14 kilometrlik yeni avtomobil yolunun da inşası icra olunur. Qeyd edilən yolların ümumi uzunluğu isə 70,4 kilometrdir.

Dövlətimizin başçısının tapşırığına əsasən Xudafərin–Qubadlı–Laçın avtomobil yolu Qarabağın inkişaf planı nəzərə alınmaqla 4 hərəkət zolaqlı olmaqla I texniki dərəcəyə uyğun olaraq inşa olunur. Belə ki, hazırda yolun genişləndirilərək profilə salınması və 21,5 metr enində yeni torpaq yatağının inşası həyata keçirilir.

Yeni Xudafərin–Qubadlı–Laçın avtomobil yolu işğaldan azad edilmiş Zəngilan, Qubadlı və Laçın rayonlarının ərazisindən keçir. Avtomobil yolu Qubadlı və Laçın şəhərləri də daxil olmaqla, sözügedən rayonların 30-dan artıq yaşayış məntəqəsini əhatə edir.

Ötən il işğaldan azad olunmuş ərazilərdə 13 enerji obyektini tikilib və yenidən qurulub. Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə Laçında “Güləbird” SES, “Suqovuşan-1” və “Suqovuşan-2” kiçik su elektrik stansiyalarının yenidənqurmadan sonra açılışları olub, “Kəlbəcər-1” Kiçik Su Elektrik Stansiyasında işlər tamamlandı. Azad olunmuş ərazilərdə 110/35/10 kilovoltluq 9 rəqəmsal yarımstansiya tikilib. Ötən il mayın 12-də “Şuşa”, iyunun 14-də “Füzuli” və “Şükürbəyli”, avqustun 16-da “Kəlbəcər”, oktyabrın 4-də “Cəbrayıl”, oktyabrın 20-də “Zəngilan”, oktyabrın 25-də isə “Qubadlı” yarımstansiyalarının dövlətimizin başçısının iştirakı ilə açılışları olub. Ağdam rayonunda iki yerdə inşa edilən 110/35/10 kilovoltluq “Ağdam-1”, “Ağdam-2” yarımstansiyalarının, o cümlədən, “Qarabağ” Regional Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzinin tikintisi yekunlaşıb.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə tikilən 9 yarımstansiyanın hamısı Azərbaycanın ümumi enerji sisteminə qoşulmaqla yanaşı, tam rəqəmsallaşdırılıb. Belə ki, dördüncü Sənaye inqilabına uyğun olaraq intellektual enerjisistem konsepsiyası həyata keçirilib və müasir, dayanıqlı, rəqəmsallaşdırılmış yarımstansiyalar modeli formalaşdırılıb. İstismara verilən yarımstansiyalarda proseslərin, resursların idarə edilməsi, açılıb qoşulma əməliyyatları, tədarük və paylanma zəncirlərinin təkmilləşdirilməsi, qüsurların vaxtında aradan qaldırılması proqram təminatı vasitəsi ilə avtomatik həyata keçirilir.

Azad olunmuş ərazilərdə ümumi uzunluğu 365 kilometr məsafədə iki dövrəli olmaqla 10 istiqamətdə yüksək gərginlikli 110 kilovoltluq elektrik verilişi xətti çəkilib.

**Vaqif BAYRAMOV,
“Xalq qəzeti”**